

Fákar Hestamenn voru duglegir að nýta sólarglennuna sem lét sjá sig hluta úr degi í gær.

Evran og krónan – og Krugman

Eftir Össur Skarphéðinsson

Þeir sem reglulega lesa í New York Times pistla Pauls Krugmans, nóbelsþafa í hagfræði, verða þess glöggst varir að Ísland er honum hugleikið. Það er þó ekki endilega sérstakur áhugi hans á landi og þjóð sem kallar á þetta dálæti heldur tilheyrir hann þeim hópi hagfræðinga sem telja að flotgengi sé afar mikilvægur þáttur í aðlögunarhæfni hagkerfa. Eftir að íslenska hagkerfið fór að rétta sig við eftir hrúnið hefur hann gjarnan vísað til þess sem dæmis um þá aðlögunarhæfni sem byggist á fljótandi mynt – og stundum snúid úr krónunni þísk til að berjja á evrunni sem hann hefur að fornu verið andsnúinn. Þetta kom vel fram þegar hann heimsótti okkur í haust á gagnmerka ráðstefnu í Hörpunni – þar sem efnahagsstjórn núverandi ríkisstjórnar fékk fína einkunn.

Flotmyntin bjargaði ekki

Nú hafa að sönnu verið skiptar skoðanir milli fræðimanna um kosti og galla þess að taka upp evruna hér á landi sem og í öðrum hagkerfum. Reynslan er hins vegar ólygnust. Íslenska krónan hefur ekki reynst okkur vel. Það hefði Krugman vitað ef hann byggði á Íslandi og hefði þekkt betur til íslenskra aðstæðna. Rannsóknir fræðimanna sem öndvert honum eru sérfræðingar um íslenska hagkerfið hafa þar að auki sýnt kyrrilega fram á að krónan er uppruni sveiflana fremur en tæki sem dregur úr þeim.

Við blasir að efnahagsvandinn, sem íslensk heimili og fyrirtæki glíma við í dag væri af allt öðrum toga ef ekki hefði komið til gjaldeyriskreppa til viðbótar við bankakreppuna sem varð hér árið 2008. Aðdragandinn að ári ömurléikans, 2008, hefði allur orðið annar og eftirleikurinn líka. Hitt ber að á rétta að dæmi úr sögu fjármálakreppna síðustu ára og áratuga sýna hins vegar að hagkerfi geta lent í erfðileikum óháð gengisfyrirkomulagi. Evran er ekki töfralausn, enda varnaði hún því ekki að Grikkir lentu í þeim hremmingum sem þeir glíma við í dag. Staðreyndin er hins vegar sú að það bjargaði okkur ekki heldur að hafa flotmyntina.

Vitaskuld er það svo að gengisfyrirkomulagið getur aldrei komið í veg fyrir sveiflur í þjóðarþiskapnum eða bætt upp slaka hagstjórn. Það að standa innan evrunnar hefur hins vegar mikla

Össur Skarphéðinsson

kosti fyrir hagkerfi eins og hið íslenska, ekki síst þar sem mestur hluti af erlendum viðskiptum þess er við evrusvæðið.

Viðnámsleysi örmyntar

Krugman benti á það í Hörpunni að krónan hefði ekki verið ástæðan fyrir því mikla flóði áhættufjármagns sem hingað streymdi í gegnum vaxtamunarviðskipti fyrir hrún. Mörg lönd hefðu rétt eins og Ísland upplifað mikið innflæði fjármagns á þessum tíma – óháð fyrirkomulagi

» **Reynslan er hins vegar ólygnust. Íslenska krónan hefur ekki reynst okkur vel. Það hefði Krugman vitað ef hann byggði á Íslandi og hefði þekkt betur til íslenskra aðstæðna.**

gjaldeyrismála. Um þetta er sannarlega hægt að vera sammála. Hitt skiptir meira máli, að flæðið veldur hins vegar ekki óstöðugleika í mynt litlís hagkerfis eins og þess íslenska ef hún er í raun sameiginleg mynt mun stærri hagkerfis. Það getur aftur á móti feykt fljótandi örmynt – eins og krónunni – í allar áttir. Það þekkja Íslendingar öðrum betur. Þannig hjó styrking krónunnar árin fyrir hrún til falska kaupmáttaraukningu og eignaðhrif sem síðan gengtu til baka með þrumandi hveli í hrúninu með mun neikvaðari áhrifum á kaupmátt og eignastöðu íslenskra heimila og fyrirtækja en raunin var í öðrum kreppulöndum. Nægir að nefna Írland og Eystrasaltslöndin. Vitaskuld er nauðsynlegt að skoða öll sjónarmið þegar kemur að framfærarskipulagi gjaldeyrismála hér á landi. Það er hins vegar staðreynd að flotgengiskerfið sem var tekið upp hér á landi árið 2001 endaði reynslutíma sinn líka árið 2008.

Við getum ekki annað en dregið lærdóm af þeirri reynslu. Með agaðri hagstjórn og hugvitsamlegri nýtingu einstakra auðlinda eigum við að geta búið Íslendingum framtíðarinnar bestu lífskjör sem þekkjaðst – en til þess þurfum við annan og traustari gjaldmiðil en íslensku krónuna.

Höfundur er utanríkisráðgjafi.